

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
25 päivänä kesäkuuta 1997 *

Asiassa C-131/96,

jonka Bundessozialgericht on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Carlos Mora Romero

vastaan

Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 6, 48 ja 51 artiklan ja työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 7 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. F. Mancini sekä tuomarit J. L. Murray, P. J. G. Kapteyn (esittelevä tuomari), G. Hirsch ja H. Ragnelmalm,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Mora Romero, edustajanaan Düsseldorfissa olevan Espanjan konsulaatin sosiaaliosaston johtaja Antonio Pérez Garrido,
- Espanjan hallitus, asiamiehenään yhteisön oikeutta ja toimielimiä koskevan kansallisen koordinoinnin pääjohtaja Alberto José Navarro González, avustajanaan valtion oikeudellisen osaston valtionasiamies Luis Pérez de Ayala Beceril,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston ulkoasiainsihteri Claude Chavance ja saman ministeriön oikeudellisen osaston osastopäällikkö Marc Perrin de Brichambaut,
- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Peter Hillenkamp ja oikeudellisen osaston virkamies Pieter van Nuffel,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Mora Romeron, Espanjan hallituksen, Ranskan hallituksen ja komission esittämät suulliset huomautukset 20.2.1997 pidetyssä istunnossa,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.3.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Bundessozialgericht on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 8.2.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 24.4.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen perustamissopimuksen 6, 48 ja 51 artiklan sekä työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) 7 artiklan tulkinnasta.
- 2 Tämä kysymys on esitetty Mora Romeron ja Landesversicherungsanstalt Rheinprovinzin välisessä asiassa, joka koskee orvoneläkkeen myöntämistä *Reichsversicherungsordnungin* (jäljempänä RVO) nojalla.
- 3 RVO:n 1267 §:n 1 momentin toinen ja kolmas virke kuuluvat seuraavasti:

”Orvoneläkettä maksetaan korkeintaan 25 vuoden ikään asti koulussa tai ammatillisessa koulutuksessa olevalle lapselle — —

Jos koulu tai ammatillinen koulutus keskeytyy tai viivästyy lapsen ase- tai siviilipalveluksen takia, orvoneläkettä maksetaan myös yli 25-vuotiaalle lapselle palvelusajan kestoja vastaavan ajan.”

- 4 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että vuonna 1965 syntynyt Mora Romero on Espanjassa asuva Espanjan kansalainen. Hänen Saksassa työskennellyt isänsä kuoli vuonna 1969 työtapaturman seurauksena.
- 5 Mora Romero sai koulunkäyntinsä ja ammatillisen koulutuksensa alkamisesta lähtien orvoneläkettä Landesversicherungsanstalt Rheinprovinzilta. Eläkkeen maksaminen keskeytettiin ajaksi, jolloin hän suoritti asepalvelustaan Espanjan asevoimissa eli 30.11.1987 ja 30.11.1988 väliseksi ajaksi. Koska Mora Romero jatkoi koulutustaan asepalveluksen päätyttyä, eläkettä alettiin maksaa uudelleen 1.3.1990 asti, jolloin Saksan asianomainen laitos lopetti maksamisen siitä syystä, että Mora Romero oli edeltävän kuukauden aikana täyttänyt 25 vuotta.
- 6 Mora Romero riitautti tämän päätöksen Sozialgericht Düsseldorfissa ja vaati orvoneläkkeen maksamista hänelle yli 25 vuoden iän hänen asepalvelustaan Espanjassa vastaavalta ajalta.
- 7 Koska Sozialgericht Düsseldorf hylkäsi tämän vaatimuksen 18.3.1993, Mora Romero valitti Landessozialgericht Nordrhein-Westfaleeniin, joka 17.5.1995 antamallaan tuomiolla kumosi alemman oikeusasteen tuomion ja velvoitti Landesversicherungsanstalt Rheinprovinzin maksamaan Mora Romerolle orvoneläkettä ylimääräisen vuoden ajan. Landessozialgericht totesi tuomiossaan, että RVO:n 1267 §:n 1 momentin kolmatta virkettä on tulkittava ETY:n perustamissopimuksen 7 artiklassa, josta on tullut EY:n perustamissopimuksen 6 artikla, vahvistetuksi syrjintäkielloksi niin, että toisessa jäsenvaltiossa suoritettu asepalvelus on rinnastettava *Wehrpflichtgesetzin* (asevelvollisuuslaki) mukaisesti suoritettuun asevelvollisuuteen.
- 8 Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz vastusti Bundessozialgerichtiin tekemässään muutoksenhaussa (Revision) muissa jäsenvaltioissa suoritettun asepalveluksen rinnastamista kansalliseen asepalvelukseen.

- 9 Bundessozialgericht lykkäsi asian käsittelyä katsoen, että pääasian ratkaisu riippuu yhteisön oikeuden tulkinnasta, ja se esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 6, 48 ja 51 artiklaa sekä työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 7 artiklaa tulkittava niin, että niissä sallitaan se, että jäsenvaltion lainsäätäjä voi jatkaa orvoneläkkeen saajien oikeutta tähän eläkkeeseen yli 25 vuoden iän vain sellaisten orpojen osalta, joiden koulutusaika on pidentynyt yli tämän iän siitä syystä, että he ovat suorittaneet asepalveluksensa kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettavien lakien mukaisesti?”

Perustamissopimuksen 6 artiklan sovellettavuus

- 10 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 6 artiklaa, jossa vahvistetaan kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon yleinen periaate, sovelletaan itsenäisesti ainoastaan sellaisissa yhteisön oikeudessa säännellyissä tilanteissa, joita koskevia syrjinnän kieltäviä erityissääntöjä ei ole perustamissopimuksessa (ks. erityisesti asia C-193/94, Skanavi ja Chryssanthakopoulos, tuomio 29.2.1996, Kok. 1996, s. I-929, 20 kohta).
- 11 Työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevalla alalla syrjintäkiellon periaate on kuitenkin pantu täytäntöön ja konkretisoitu perustamissopimuksen 48—51 artiklassa sekä näiden artiklojen perusteella toteutetuissa yhteisön toimielinten toimenpiteissä ja erityisesti asetuksella (ETY) N:o 1612/68 sekä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 1408/71 (EYVL L 149, s. 2) (asia 1/78, Kenny, tuomio 28.6.1978, Kok. 1978, s. 1489, 9 kohta).

- 12 Jos näin ollen pääasiassa kyseessä olevan kaltainen tapaus kuuluu kyseisten perustamissopimuksen artikloiden ja niiden perusteella annettujen yhteisön asetusten soveltamisalaan, ei ole tarpeen tarkastella perustamissopimuksen 6 artiklan tulkintaa.
- 13 Ennakkoratkaisukysymystä on siis ensin tarkasteltava perustamissopimuksen 48 ja 51 artiklan ja erityisesti asetusten (ETY) N:o 1612/68 ja (ETY) N:o 1408/71 valossa.

Asetuksen (ETY) N:o 1612/68 sovellettavuus

- 14 Perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdan mukaan kaikki kansalaisuuteen perustuva jäsenvaltioiden työntekijöiden syrjintä työsopimusten tekemisessä sekä palkkauksessa ja muissa työehdoissa poistetaan.
- 15 Asetuksen (ETY) N:o 1612/68 7 artiklan 1 kohdan nojalla jäsenvaltion kansalaista ei työntekijänä saa kansalaisuutensa vuoksi saattaa toisen jäsenvaltion alueella kotimaisiin työntekijöihin verrattuna eri asemaan työ- ja palvelussuhteen ehtojen suhteen; tämä koskee erityisesti palkkausta, irtisanomista ja työttömyyden sattuessa paluuta saman alan työhön tai uudelleen työllistämistä. Tämän artiklan 2 kohdassa säädetään, että hänen on saatava samat sosiaaliset ja verotukseen liittyvät edut kuin kotimaisten työntekijöiden.
- 16 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen (ETY) N:o 1612/68 tarkoitetut työntekijän perheenjäsenet nauttivat vain välillisesti kyseisen asetuksen 7 artiklassa vahvistettua työntekijöiden yhdenvertaista kohtelua (asia 316/85, Lebon, tuomio 18.6.1987, Kok. 1987, s. 2811, 12 kohta).

- 17 Sellaisella toisen jäsenvaltion kansalaisella, joka on kuollut ennen hänen lähtömaansa liittymistä yhteisöön, ei kuitenkaan ole perustamissopimuksen 48 artiklassa ja asetuksessa (ETY) N:o 1612/68 tarkoitettua työntekijän asemaa.
- 18 Pääasian osalta asiakirja-aineistosta ilmenee, että Saksassa työskennellyt pääasian kantajan isä kuoli siellä vuonna 1969, toisin sanoen ennen hänen lähtömaansa liittymistä yhteisöön.
- 19 Tästä seuraa, että Mora Romeron kaltaiseen henkilöön ei sovelleta asetuksen (ETY) N:o 1612/68 10 artiklassa tarkoitettuna yhteisön työntekijän perheenjäsenenä kyseisen asetuksen 7 artiklan 2 kohdassa vahvistettua yhdenvertaisen kohtelun sääntöä.
- 20 Näin ollen ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa päätöksessä kuvaillun kaltainen tilanne ei kuulu asetuksen (ETY) N:o 1612/68 soveltamisalaan.

Asetuksen (ETY) N:o 1408/71 sovellettavuus

- 21 Asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6) 2 artiklan 2 kohdan mukaan tätä asetusta sovelletaan palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien jälkeensä jääneisiin, joihin sovelletaan yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädäntöä, riippumatta tällaisen palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan kansalaisuudesta, jos heidän jälkeensä jääneensä ovat jäsenvaltion kansalaisia taikka valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella.

- 22 Lisäksi asetuksen (ETY) N:o 1408/71 1 artiklan g kohdan mukaan ”jälkeenjääneellä” tarkoitetaan sen lainsäädännön mukaan jälkeenjääneeksi määriteltyä tai tunnustettua henkilöä, jonka perusteella etuudet myönnetään.
- 23 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen kuvaileman kaltaisessa tilanteessa oleva henkilö kuuluu asetuksen (ETY) N:o 1408/71 henkilöliseen soveltamisalaan.
- 24 Saman asetuksen asiallisen soveltamisalan osalta 4 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetään, että asetusta sovelletaan jälkeenjääneiden etuuksiin. Tältä osin on todettava, että Saksan liittotasavallan asetuksen (ETY) N:o 1408/71 5 artiklan mukaisesti antaman julistuksen mukaan (EYVL 1980, C 139, s. 1), sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna (EYVL 1983, C 351, s. 1), RVO:n perusteella myönnettyt orvoneläkkeet ovat asetuksen (ETY) N:o 1408/71 orvon etuuksia koskevassa 78 artiklassa tarkoitettuja etuuksia.
- 25 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun tällaiset etuudet mainitaan kyseisessä julistuksessa, ne ovat asetuksen 78 artiklassa tarkoitettuja etuuksia (asia 237/78, Toia, 12.7.1979, Kok. 1979, s. 2645, 8 kohta ja asia C-251/89, Athanasopoulos ym., tuomio 11.6.1991, Kok. 1991, s. I-2797, 28 kohta).
- 26 On siis todettava, että ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen kuvaileman kaltainen tilanne kuuluu asetuksen (ETY) N:o 1408/71 soveltamisalaan.

Asetuksen (ETY) N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohdan tulkinta

- 27 Näin ollen on tarkasteltava sitä, onko asetuksen (ETY) N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava niin, että kun jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään orvoneläkkeen jatkamisesta 25 ikävuoden yli niiden orpojen osalta, joiden koulutus on keskeytynyt asepalveluksen suorittamisen vuoksi, tällä jäsenvaltiolla on velvollisuus rinnastaa toisessa jäsenvaltiossa suoritettu asepalvelus sen oman lainsäädännön mukaisesti suoritettuun asepalvelukseen.
- 28 Asetuksen (ETY) N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltion alueella asuvat henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat jäsenvaltion lainsäädännön mukaan samojen velvoitteiden alaisia ja nauttivat samoja etuja kuin tämän valtion kansalaiset.
- 29 Tämän säännöksen tarkoituksena on varmistaa perustamissopimuksen 48 artiklan mukaisesti asetuksen soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden yhdenvertaisuus sosiaaliturva-asioissa kansalaisuudesta riippumatta niin, että kaikki jäsenvaltioiden kansallisesta lainsäädännöstä johtuva syrjintä poistetaan.
- 30 Ennakkoratkaisupyyntöä koskevasta päätöksestä ilmenee, että kantajan saaman kaltainen orvoneläke myönnetään etuuden saajalle 25 vuoden ikään asti, jos tämä on koulussa tai ammatillisessa koulutuksessa. Eläkkeen maksaminen keskeytetään kuitenkin etuuden saajan armeijassaolon ajaksi. Keskeyttämisen osalta toisessa jäsenvaltiossa suoritettu asepalvelus rinnastetaan Saksan asevoimissa suoritettuun

asepalvelukseen. Jos etuuden saajan koulu tai ammatillinen koulutus keskeytyy armeijassaolon vuoksi, eläkkeen maksamista jatketaan yli 25 vuoden iän asepalveluksen kestoja vastaavan ajan. Bundessozialgerichtin oikeuskäytännön mukaan tämä jatkaminen myönnetään vain Saksan lainsäädännön mukaisesti asepalveluksensa suorittaneille orvoille.

- 31 Näin ollen on todettava, että vain Saksan lainsäädännön mukaisesti asepalveluksensa suorittaneet orvot voivat saada oikeuden orvoneläkkeeseen yli 25 vuoden iän asepalvelusta vastaavan ajan.
- 32 Tältä osin on muistutettava lisäksi siitä, että asetuksen (ETY) N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohdassa säädetyssä yhdenvertaisen kohtelun säännössä kielletään paitsi kansalaisuuteen perustuva sosiaaliturvajärjestelmien etuuden saajien ilmeinen syrjintä, myös kaikki peitellyn syrjinnän muodot, jotka muita erotteluperusteita soveltaen johtavat samaan lopputulokseen (em. asia Toia, tuomion 12 kohta).
- 33 Se, että toisessa jäsenvaltiossa suoritettua asepalvelusta ei rinnasteta kyseessä olevassa jäsenvaltiossa suoritettuun asepalvelukseen, voi johtaa siihen, että muiden jäsenvaltioiden kansalaiset eivät saa hyväkseen oikeutta orvoneläkkeen jatkamiseen yli 25 vuoden iän palvelusaikaa vastaavan ajan silloin, kun etuuden saajan koulutus on keskeytynyt armeijassaolon vuoksi.

- 34 Kansallinen tuomioistuin toteaa ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa päätöksessään, että ikärajan ylittymisen jälkeen maksettava orvoneläke on sen liittymisestä Saksan sosiaaliturvajärjestelmään huolimatta vahingonkorvauksen kaltainen etuus, jonka valtio maksaa omille kansalaisilleen korvauksena niistä haitoista, joita näille aiheutuu Saksassa suoritetusta asepalveluksesta.
- 35 Tältä osin riittää, kun todetaan, kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 34 kohdassa, että vaikka orvoneläkkeen maksaminen ikärajan ylittymisen jälkeen olisikin tietynlainen vahingonkorvaus, kyseessä on yhtä lailla sellaisen eläkkeen maksamisen keskeytys, joka kuuluu Saksan sosiaaliturvajärjestelmään ja jonka maksamista ei ole jätetty asetuksen (ETY) N:o 1408/71 asiallisen soveltamisalan ulkopuolelle, kuten ennakkoratkaisupyyntöön esittänyt tuomioistuin korostaa.
- 36 On siis vastattava, että asetuksen (ETY) N:o 1408/71 3 artiklan 1 kohtaa on tulkitettava niin, että kun jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään orvoneläkkeen maksamisen jatkamisesta yli 25 vuoden iän niiden etuuden saajien osalta, joiden koulutus on keskeytynyt asepalveluksen suorittamisen vuoksi, tämän jäsenvaltion on rinnastettava toisessa jäsenvaltiossa suoritettu asepalvelus sen oman lainsäädännön mukaisesti suoritettuun asepalvelukseen.

Oikeudenkäyntikulut

- 37 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Espanjan ja Ranskan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Bundessozialgerichtin 8.2.1996 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83, 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava niin, että kun jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään orvoneläkkeen maksamisen jatkamisesta yli 25 vuoden iän niiden etuuden saajien osalta, joiden koulutus on keskeytynyt asepalveluksen suorittamisen vuoksi, tämän jäsenvaltion on rinnastettava toisessa jäsenvaltiossa suoritettu asepalvelus sen oman lainsäädännön mukaisesti suoritettuun asepalvelukseen.

Mancini

Murray

Kapteyn

Hirsch

Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 25 päivänä kesäkuuta 1997.

R. Grass

G. F. Mancini

kirjaaja

kuudennen jaoston puheenjohtaja